

[LES DADES]

L'ENQUESTA SOCIOLINGÜÍSTICA 2003. PRINCIPALS RESULTATS

Joan-Albert VILLAVARDE I VIDAL

Direcció General de Política Lingüística de les Illes Balears

1. INTRODUCCIÓ

En aquest paper exposarem els principals resultats de l'Enquesta sociolingüística 2003 (d'ara endavant, ES2003) sobre coneixements i usos lingüístics a les Illes Balears i sobre les opinions de la població amb relació a la llengua. Per les dimensions de la mostra i les característiques del qüestionari, es tracta de l'estudi demoscòpic de major envergadura fet mai a les Balears sobre aquesta matèria. A més, té el valor afegit que la part central del qüestionari, amb algunes modificacions, s'ha aplicat de manera gairebé simultània a la resta del domini lingüístic, cosa que permetrà disposar, per primera vegada, d'un estudi complet sobre la situació sociolingüística de la llengua catalana arreu del territori on es parla.

El projecte començava a caminar cap a la fi de l'any 2002, per iniciativa de la Direcció General de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears, que d'aquesta manera donava compliment al que preceptua l'article 40.2 de la Llei 3/1986, de normalització lingüística a les Illes Balears. Segons aquest article, «s'ha de realitzar una enquesta sobre la situació actual de la llengua catalana a les Illes Balears, amb relació al coneixement i a l'ús per part dels ciutadans d'aquesta llengua, i s'ha de promoure l'elaboració d'un mapa sociolingüístic de les Illes Balears». El paràgraf tercer del mateix article diu que «l'enquesta i el mapa han de ser revisats periòdicament, a fi d'adequar a la realitat l'acció reguladora i exe-

cutiva de la política lingüística, i, al mateix temps, a fi de valorar la incidència de la planificació en el progressiu coneixement de la llengua catalana».

El qüestionari emprat en aquest estudi va ser sotmès a la consideració dels membres de la Ponència Observadora del Consell Social de la Llengua Catalana de les Illes Balears a començament de l'any 2003. Agraïm especialment al Sr. Miquel Strubell i Trueta, membre de dita Ponència, els valuosos comentaris que hi va fer. Així mateix, en diferents moments de l'elaboració de l'enquesta s'ha disposat del suport tècnic del Grup Català de Sociolingüística i de l'Institut de Sociolingüística Catalana de la Generalitat de Catalunya. Des d'aquí volem expressar-los el nostre agraïment, d'una manera especial al Sr. Ernest Querol i Puig, director de l'Institut de Sociolingüística.¹

2. CARACTERÍSTIQUES TÈCNIQUES DE L'ENQUESTA

L'enquesta es basa en un qüestionari de més de dues-centes preguntes (encara que no totes eren aplicables en tots els casos), que proporcionen informació sobre aquests aspectes: coneixements lingüístics, llengua pròpia i llengua habitual, transmissió lingüística familiar, usos lingüístics en diferents situacions i opinions sobre les llengües i sobre els usos lingüístics. A més, també s'ha obtingut informació sobre les persones entrevistades: sexe, edat, origen, nivell d'estudis, classe social, etc.; aquestes dades han de servir com a variables de classificació.

Es varen preparar dues versions del qüestionari, una en català i una altra en castellà; encara que la interacció amb les persones entrevistades s'encetava en català, se'ls donava l'opció de triar la llengua en què preferien que els formulassin les preguntes. D'altra banda, és important remarcar que, al llarg del qüestionari, per referir-se a la llengua catalana s'emprava la mateixa denominació que la persona entrevistada havia usat per respondre la primera pregunta («Pot indicar-me quina és la seva llengua?»); quan aquest nom no esqueia en el context d'una pregunta o podia provocar ambigüitats, hom parlava de «la llengua pròpia de les Balears».²

1. En l'apartat d'agraïments és obligada també una referència als senyors Julià Urrutia i Ivan Encinas, que ens han assessorat en l'aspecte estadístic, el primer, i en qüestions informàtiques, el segon. D'altra banda, la Sra. Beatriu Defior i el Sr. Joan Melià, de la UIB, han tingut l'amabilitat de llegir una primera versió d'aquest article, el qual ha resultat considerablement millorat amb les seves observacions i els seus suggeriments. A tots ells, gràcies.

2. Òbviament, aquest mecanisme de designació de la llengua només era aplicable en el cas de les persones que tenien el català com a llengua pròpia (en la resta de casos hom emprava les expressions «català» o «llengua pròpia de les Illes Balears», segons el context). Tot i així, es va considerar que aquesta solució permetria evitar en una mesura important els problemes derivats de l'ús del nom *català* referit a la llengua —quan no era la denominació emprada espontàniament per la persona

Les entrevistes es varen fer per telèfon. L'empresa Instituto DYM es va encarregar del treball de camp, que es va dur a terme durant els mesos de novembre i desembre de l'any 2003 i els primers dies de gener de l'any 2004. Encara que aquesta empresa té la seu a Barcelona, la majoria d'enquestadors i enquestadores eren estudiants universitaris de les Balears amb accent de les Illes, que varen ser contractats i formats especialment per a aquest projecte.

S'havia previst una mostra inicial de 3.650 individus (encara que finalment se'n varen entrevistar 3.671). En la taula 1 s'indiquen la distribució de la mostra per unitats territorials i els errors mostrals corresponents a cada unitat, tenint en compte que l'univers és el conjunt de la població resident a les Balears de 15 anys o més i que s'ha fixat un nivell de confiança del 95,5% (2 sigmes).

A més de les unitats territorials, la mostra va ser construïda atenent quotes de sexe, edat, dimensions del municipi i origen (persones nascudes a l'àrea lingüística³ o fora). Totes aquestes variables —excepte les dimensions del municipi— s'han tingut en compte en l'explotació dels resultats que presentam aquí. Les dades obtingudes han estat ponderades amb una finalitat doble: atorgar a cada àrea geogràfica el pes que li correspon en el conjunt de les Balears i corregir els petits desajustaments en la representació proporcional de cadascuna de les quotes determinades per les variables sexe, edat i origen.

TAULA 1. Distribució de la mostra per unitats territorials i errors mostrals.

Mallorca	Badia de Palma	Palma	1.212	3,10
		Resta de la badia de Palma (Llucmajor, Calvià, Andratx) ⁴	395	5,52
	Resta de Mallorca (sense la badia de Palma)		804	3,66
	Conjunt de Mallorca		2.411	2,20
Menorca		630	4,14	
Eivissa i Formentera		630	4,15	
Total Illes Balears			3.671	1,85

entrevistada—, ja que són precisament les respostes de les persones catalanoparlants les que n'haurien pogut resultar més afectades. Recordem que l'ús del terme *català* sembla haver estat una de les causes de la reducció de la validesa de les dades lingüístiques dels darrers censos fets a les Balears. (Sobre aquesta qüestió, vegeu l'article de Joan Melià en aquest mateix número de la revista.)

3. És a dir, les persones nascudes a les Illes Balears, al País Valencià i al Principat de Catalunya. Ha estat impossible destriar les persones procedents d'altres indrets dels Països Catalans, que, tanmateix, deuen ser numèricament poc rellevants. Segons les dades del Padró facilitades per l'Institut Balear d'Estadística, l'any 2003 el 58,5% de les persones residents a les Balears havien nascut a les Illes i el 63,4% havien nascut a l'àrea lingüística catalana. Si només consideram les persones de 15 anys o més, els autòctons de les Balears suposaven el 54,4% i els nascuts a l'àrea lingüística, el 59,9%.

4. Aquests tres municipis no són completament homogenis: mentre que a Calvià la proporció de persones nascudes a les Balears només és del 37,7% i a Andratx, del 45,1%, a Llucmajor arriba

3. CONEIXEMENTS LINGÜÍSTICS

Les persones entrevistades eren interpell·lades sobre el seu grau de coneixement de la llengua catalana mitjançant preguntes de dues menes: unes que requerien una resposta dicotòmica («sí» o «no») i unes altres que requerien una autoavaluació sobre un contínuum que anava de 0 (que volia dir «gens») a 10 (que volia dir «perfectament»). Aquí exposarem únicament els resultats obtinguts amb les preguntes de resposta dicotòmica. Els gràfics següents mostren el percentatge de persones que declaren que dominen cadascuna de les quatre habilitats lingüístiques: entendre, parlar, llegir i escriure. El gràfic 1 mostra els percentatges referits al conjunt i segons l'origen, el gràfic 2 mostra la competència dels diferents grups d'edat i el gràfic 3 mostra la competència per unitats territorials.

En conjunt, s'observa que la capacitat de comprensió del català es troba per damunt del 93%; el 74,6% manifesten que saben parlar en català, i gairebé el 47% manifesten que hi saben escriure. Pràcticament tots els nascuts a l'àrea lingüística catalana entenen el català, el 96,8% manifesten que el saben parlar i el 64,4%, que hi saben escriure. El 83,4% dels nascuts fora de l'àrea lingüística l'entenen, el 41,6% manifesten que el saben parlar i gairebé el 21%, que hi saben escriure. Aquests resultats, en general, concorden amb els obtinguts en estudis immediatament anteriors, com la Tercera encuesta básica (TEB2002)⁵ o els estudis del Centro de Investigaciones Sociológicas de 1993 i 1998⁶ (vegeu més avall la taula 2). En el cas de la TEB2002, la proporció de persones amb coneixements de català nascudes fora de les Balears és lleugerament superior a la proporció que

al 56,6%. Ara bé, en aquest darrer municipi hi ha dues zones ben diferenciades en l'aspecte demolingüístic: el nucli originari, on es concentra la majoria de la població autòctona, i la zona costanera, orientada sobretot a la indústria turística i on s'ha establert la major part de la població immigrada. Mentre que la zona costanera de Lluçmajor presenta unes característiques semblants a les dels altres dos municipis (Calvià i Andratx), el nucli originari entraria més tost dins la tipologia de la resta de municipis de Mallorca. Malgrat les diferències, hem considerat aquests tres municipis conjuntament, al costat de la capital, per diversos motius: el pes demogràfic sobre el conjunt de Mallorca, la continuïtat geogràfica, la densitat de les xarxes de comunicació internes, el fet de compartir serveis, el fet de ser la porta d'entrada i el primer lloc de residència de molts d'immigrants (que o bé s'hi estableixen o bé després es distribueixen per la resta de l'illa), etc.

5. Es tracta de l'estudi Tercera encuesta básica sobre problemas y opiniones políticas en las Islas Baleares, fet l'any 2002 per l'empresa SondyMark per encàrrec de la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears. En trobareu un extens comentari a MELIÀ, Joan (2002): «La situació lingüística a les Illes Balears. Comentaris al voltant d'una enquesta», *Llengua i Ús* 25 (tercer quadrimestre): pàg. 61-64.

6. Es tracta dels estudis 2052 —de l'any 1993— i 2300 —de l'any 1998—, els resultats dels quals, es poden consultar, respectivament, a SIGUAN, M. (1994): *Conocimiento y uso de las lenguas en España*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, i a SIGUAN, M. (1999): *Conocimiento y uso de las lenguas*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

l'ES2003 registra entre les persones nascudes fora de l'àrea lingüística catalana; això és lògic si tenim en compte que, a la TEB2002, entre els nascuts fora de les Balears s'hi compten persones procedents de Catalunya i del País Valencià.

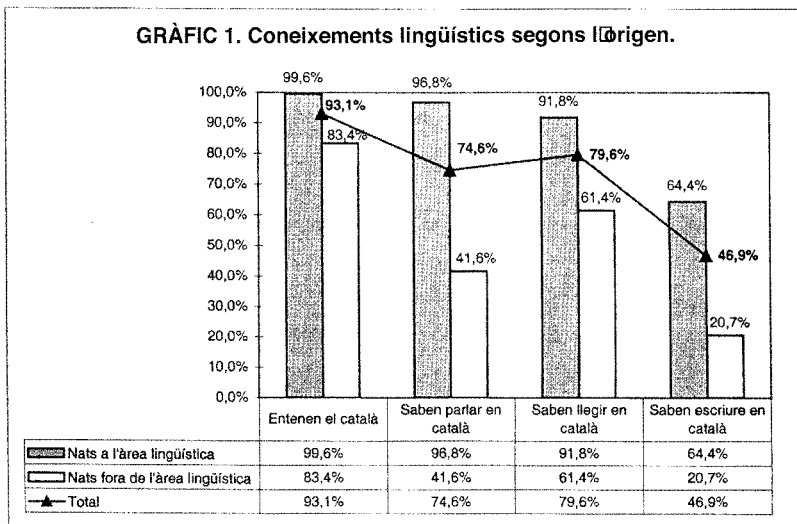
L'aspecte en què es detecta una variació més considerable és el referit a la capacitat de llegir en català: entre el resultat de CIS1998 (el darrer estudi que dóna la proporció dels qui saben llegir en català: el 55,8%) i el resultat de l'ES2003 (segons la qual en saben el 79,6%), hi ha una diferència de gairebé 24 punts percentuals. Entre els autòctons, la capacitat de llegir en català arriba gairebé al 92%, mentre que els al·lòctons que manifesten tenir aquesta habilitat suposen el 61,4%. A banda que durant els cinc anys que separen els dos estudis hi ha hagut persones que han après a llegir en català, també pot haver passat que persones que entenen el català i que saben llegir (en castellà o en altres llengües) hagin descobert, pel fet de tenir una major exposició a texts escrits en català, que també eren capaces de llegir en aquesta llengua.

Pel que fa a la distribució de les habilitats lingüístiques segons els grups d'edat (gràfic 2), dos fets són destacables. D'una banda, com era previsible, la proporció de persones que manifesten tenir les habilitats que requereixen un aprenentatge formal (llegir i, sobretot, escriure) augmenta a mesura que disminueix l'edat. D'altra banda, amb relació a la capacitat de parlar en català, s'observa que els grups d'edat intermedis (de 30 anys a 44 i, sobretot, de 45 a 64) són els que registren els percentatges més baixos de persones amb aquesta habilitat, mentre que els grups d'edat extrems presenten els percentatges majors, amb un petit avantatge d'1,3 punts percentuals del grup més jove (15-29 anys) respecte del grup de més edat (65 anys o més).⁷

Finalment, la distribució dels coneixements lingüístics per unitats territorials (gràfic 3) permet constatar, una vegada més, que les Balears presenten una diversitat sociolingüística interna important (que anirem confirmant al llarg d'aquesta exposició). En l'aspecte concret de les habilitats lingüístiques, s'observa, d'una banda, una situació bastant paral·lela entre Palma i Eivissa-Formentera, que presenten uns resultats molt semblants (o lleugerament inferiors) als del conjunt de l'arxipèlag. Menorca i Mallorca sense els municipis de la badia de Palma presenten uns resultats per damunt dels percentatges del conjunt. A l'altre extrem trobam la resta de municipis que integren la badia de Palma (Llucmajor, Andratx i Calvià), on trobam els percentatges més baixos en les quatre habilitats.

7 Cal tenir en compte que, mentre que en els grups d'edat extrems la proporció de persones nascudes a l'àrea lingüística s'acosta al 70%, en les franges d'edat intermèdies la proporció de persones autòctones és de poc més del 50%: el 54,8% en el grup de 30-44 anys i el 51,3% en el grup de 45-64 anys.

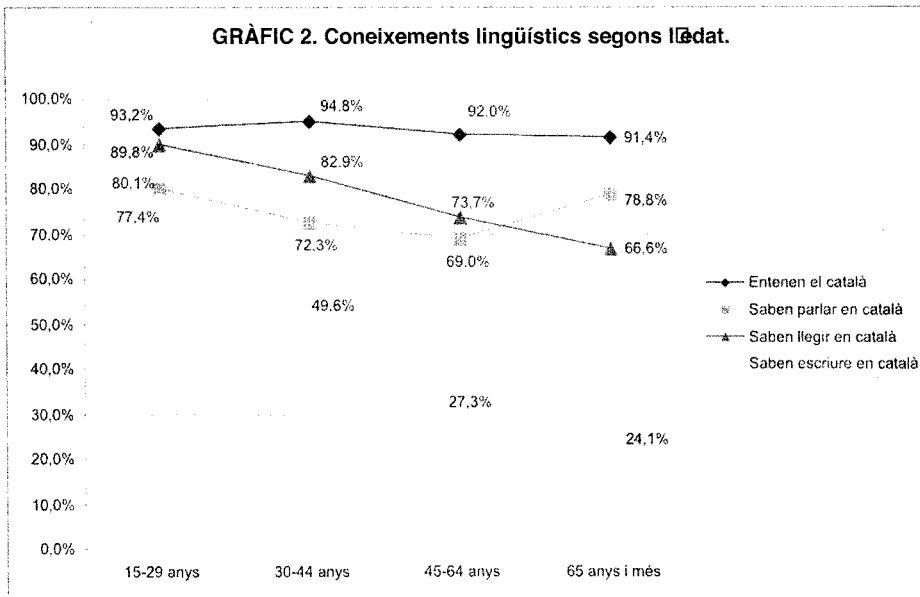
GRÀFIC 1. Coneixements lingüístics segons l'origen.

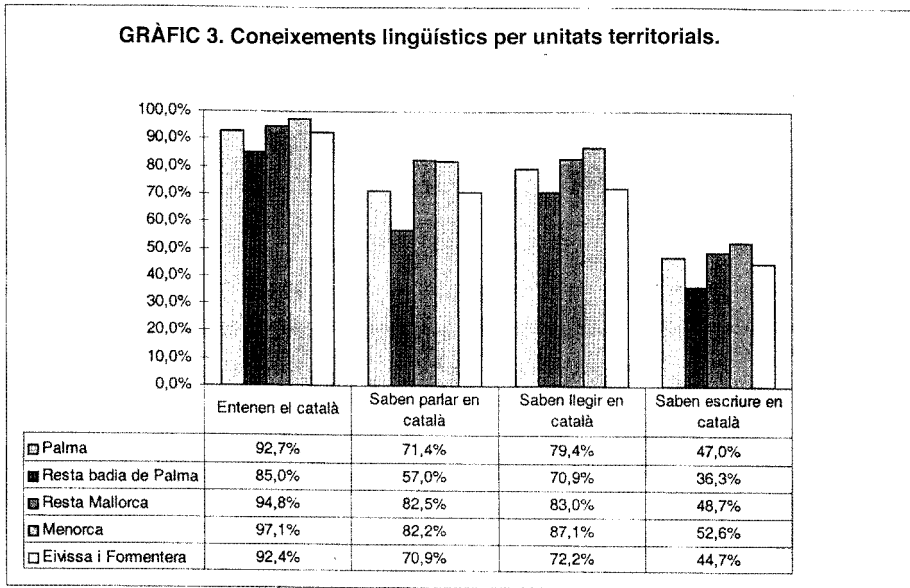
TAULA 2. Habilitats lingüístiques segons diferents estudis.

L'entenen	94%	92.4%	92.9%	98.4%	84.4%
El saben parlar	71%	71.7%	76.7%	95.9%	47.2%
Hi saben llegir	54%	55.8%			
Hi saben escriure	22%	31.1%	51.3%	68.6%	24.7%

GRÀFIC 2. Coneixements lingüístics segons l'edat.

GRÀFIC 3. Coneixements lingüístics per unitats territorials.

4. PRIMERA LLENGUA APRESA, LLENGUA PRÒPIA I LLENGUA HABITUAL

En aquest apartat tractarem conjuntament els resultats obtinguts sobre tres qüestions estretament relacionades: la primera llengua apresada pels individus, la que consideren que és la seva llengua pròpia i la seva llengua habitual. S'entén per primera llengua apresada aquella que els individus varen parlar primer de petits a casa seva. En canvi, la consideració de quina és la llengua pròpia de cadascú té caràcter subjectiu. La pregunta es formulava en aquests termes: «Pot indicar-me quina és la seva llengua?»; si calia cap aclariment, l'entrevistador hi podia afegir: «Volem dir quina és la llengua que vostè considera com a pròpia.» La noció de llengua habitual es relaciona amb la freqüència d'ús de les llengües. La pregunta es formulava de la manera següent: «Pot indicar-me quina és la seva llengua habitual?»; amb aquest aclariment, si calia: «Volem dir quina és la llengua que vostè usa habitualment.»

Les preguntes sobre la llengua pròpia i sobre la primera llengua apresada quedaven situades a l'inici del qüestionari, mentre que la pregunta sobre la llengua habitual es formulava gairebé al final. Les taules 3, 4 i 6 mostren els resultats sobre aquestes tres qüestions. En primer lloc donam els percentatges referits al conjunt de la mostra i a continuació oferim els percentatges segons l'origen, per unitats territorials i per grups d'edat.

4.1. Primera llengua apresada

Si ens fixam en els resultats globals de la taula 3, observam que el castellà és la primera llengua apresada del 48,3% de la població i el català ho és del 43,1%. Remarquem que el 7% de la població va aprendre en primer lloc una llengua diferent del català i del castellà. Els bilingües familiars representen un percentatge petit: només l'1,7%. Com és lògic, l'origen és determinant en aquests percentatges: el 70,4% dels autòctons varen aprendre català d'infants; dels al·lòctons, el 81,7% varen aprendre castellà i el 15,7% varen aprendre una llengua diferent del català i del castellà.

Pel que fa a les unitats geogràfiques, Menorca i Mallorca sense la badia de Palma presenten uns percentatges semblants: el català és la primera llengua apresada per prop del 60% de la població i el castellà ho és d'una tercera part, mentre que els qui varen aprendre una altra llengua suposen el 5,7% a Mallorca sense la badia de Palma i el 5,2% a Menorca. Les proporcions de Palma i d'Eivissa i Formentera són gairebé el negatiu de les anteriors: un individu de cada tres va aprendre català de petit a casa seva, poc més de la meitat varen aprendre castellà i un percentatge prou significatiu (el 7,2% a Palma i el 8,5% a Eivissa i Formentera) varen aprendre una altra llengua. A la resta de la badia de Palma, el català només és la primera llengua apresada d'una persona de cada quatre i el castellà ho és de gairebé dos terços, mentre que el percentatge dels qui varen començar a parlar en una altra llengua arriba a l'11%.

TAULA 3. Primera llengua apresada.				
Nascuts a l'àrea lingüística	70,4%	25,9%	2,7%	1,0%
Nascuts fora de l'àrea lingüística	2,4%	81,7%	0,2%	15,7%
Palma	34,1%	56,2%	2,4%	7,2%
Resta badia de Palma	24,0%	63,8%	1,3%	10,9%
Resta Mallorca	57,3%	36,1%	0,9%	5,7%
Menorca	58,6%	34,3%	1,9%	5,2%
Eivissa i Formentera	36,1%	54,0%	1,4%	8,5%
15-29 anys	34,4%	56,1%	3,1%	6,4%
30-44 anys	38,4%	53,4%	1,4%	6,9%
45-64 anys	42,8%	47,3%	1,4%	8,5%
65 anys o més	66,0%	27,3%	0,8%	5,8%

Si tenim en compte els grups d'edat, observam una disminució progressiva del percentatge de persones que han après el català de petits a casa seva: el català és la primera llengua apresada de dues de cada tres persones de 65 anys o més i només ho és d'una de cada tres persones que tenen entre 15 i 29 anys.

4.2. Llengua pròpia

Pel que fa a la llengua pròpia (taula 4), es registren petites variacions respecte de la primera llengua apresada, variacions que en general suposen l'increment de la proporció de persones que consideren que el català (o bé el català i el castellà) és la seva llengua pròpia respecte de les persones per a les quals és la primera llengua apresada. Això s'explica perquè una part de les persones que d'infants varen aprendre castellà a casa seva (concretament el 13,3% d'aquestes persones) consideren que la seva llengua pròpia és el català o bé el català i el castellà. També consideren que el català és la seva llengua pròpia gairebé la meitat de les persones que de petits a casa seva varen començar a parlar català i castellà. D'altra

TAULA 4. Llengua pròpia.

Nascuts a l'àrea lingüística	72,4%	22,2%	5,1%	0,3%
Nascuts fora de l'àrea lingüística	5,6%	79,7%	2,1%	12,6%
Palma	37,2%	53,5%	4,7%	4,6%
Resta badia de Palma	25,1%	62,2%	3,6%	9,1%
Resta Mallorca	59,8%	31,9%	3,5%	4,8%
Menorca	65,4%	28,2%	3,6%	2,9%
Eivissa i Formentera	35,1%	55,0%	2,8%	7,1%
15-29 anys	36,5%	56,0%	3,2%	4,3%
30-44 anys	43,0%	49,3%	3,3%	4,3%
45-64 anys	45,7%	42,6%	4,7%	7,1%
65 anys o més	64,8%	25,1%	5,1%	5,0%

**TAULA 5. Primera llengua apresada (L1) x llengua pròpia (LP).
Percentatges d'L1.**

L1: català	92,8%	4,2%	2,9%	0,1%
L1: castellà	9,3%	86,5%	4,0%	0,2%
L1: català i castellà per igual	46,0%	20,6%	33,3%	0,0%
L1: una altra	4,3%	20,9%	1,9%	72,9%

banda, una cinquena part de les persones que de petits a la llar familiar varen començar a parlar una llengua diferent del català i del castellà ara consideren que el castellà és la seva llengua pròpia. Aquests transvasaments queden més clarament reflectits en la taula 5.

Si tenim en compte l'origen, remarquem que la proporció de persones nascudes fora de l'àrea lingüística que consideren que el català és la seva llengua pròpia és més del doble que la proporció de les persones nascudes a fora que tenen el català com a primera llengua apresada. Per unitats geogràfiques, és notador el

cas de Menorca, on el percentatge de persones que tenen el català com a llengua pròpia és gairebé set punts superior al de persones que el tenen com a primera llengua apresada. També és remarcable l'increment que s'observa en els grups d'edat centrals (4,6 punts en la franja de 30-44 anys i 2,9 en la de 45-64). En la franja d'edat de 15-29 anys, sembla que la primera llengua apresada es manté com a llengua pròpia, amb un lleuger augment de 2,1 punts. En la franja de 65 anys o més es constata un increment considerable dels qui consideren que tant el català com el castellà són les seves llengües pròpies (5,1%) respecte dels qui les tenen com a primeres llengües apresades (0,8%).

4.3. Llengua habitual

Amb relació a la llengua habitual (taula 6), tornam a constatar petites variacions respecte de la llengua pròpia: mentre que la proporció de persones que tenen el català com a llengua habitual és gairebé idèntica a la dels qui el tenen com a llengua pròpia, el percentatge dels qui tenen el castellà com a llengua habitual està dos punts percentuals per damunt dels qui el tenen com a llengua pròpia. També s'observa una lleugera diferència d'un punt en la proporció de persones que tenen el català i el castellà com a llengües habituals respecte dels qui les consideren llengües pròpies. La taula 7 ens dona la clau per entendre aquestes variacions: el català i el castellà són la llengua habitual de més del 92% de les persones que tenen, respectivament, el català i el castellà com a llengua pròpia. El 43% dels qui consideren tant el català com el castellà com a llengües pròpies tenen el català com a llengua habitual. El més destacable és que el 60,1% de les persones amb una llengua pròpia diferent del català i del castellà tenen aquesta darrera com a llengua habitual; és a dir que, dins la societat illenca, aquests individus es comporten majoritàriament com a hispanòfons.

TAULA 6. Llengua habitual.

Nascuts a l'àrea lingüística	71,5%	21,7%	6,4%	0,3%
Nascuts fora de l'àrea lingüística	7,3%	85,2%	2,9%	4,6%
Palma	36,2%	56,1%	6,3%	1,5%
Resta badia de Palma	23,5%	67,4%	3,9%	5,2%
Resta Mallorca	61,8%	32,4%	4,2%	1,6%
Menorca	67,3%	27,8%	3,6%	1,3%
Eivissa i Formentera	34,1%	58,6%	4,3%	3,0%
15-29 anys	33,0%	60,7%	4,9%	1,3%
30-44 anys	43,6%	50,2%	5,2%	1,0%
45-64 anys	47,3%	44,0%	5,1%	3,6%
65 anys o més	67,5%	25,2%	4,6%	2,7%

Pel que fa a l'origen, notem que el percentatge de persones al·lòctones que tenen el català com a llengua habitual és lleugerament superior al de persones que el tenen com a llengua pròpia. Quant a la variable edat, s'observa que només una de cada tres persones d'edats compreses entre els 15 i els 29 anys tenen el català com a llengua habitual i que el 60,7% hi tenen el castellà. A l'altre extrem, dos terços de les persones de 65 anys o més tenen el català com a llengua habitual, mentre que una quarta part hi tenen el castellà.

TAULA 7. Llengua pròpia (LP) x llengua habitual (LH). Percentatge d'LP.

LP: català	92,4%	3,0%	4,5%	0,1%
LP: castellà	4,0%	92,7%	3,1%	0,2%
LP: català i castellà per igual	43,0%	21,1%	35,2%	0,7%
LP: una altra	2,1%	60,1%	2,6%	35,2%

5. TRANSMISSIÓ LINGÜÍSTICA INTERGENERACIONAL

En aquest apartat resseguirem l'evolució lingüística familiar dels individus, des de la generació dels pares fins a la generació dels fills, i veurem de quina manera la llengua de la parella, tant en la generació dels pares com en la dels mateixos enquestats, condiona la transmissió intergeneracional del català.

5.1. La generació dels pares

El 42,9% dels individus de la mostra tenen ambdós progenitors catalanoparlants; el 40,3% tenen ambdós progenitors castellanoparlants; en el 6,1% dels casos, un dels dos progenitors és catalanoparlant i l'altre castellanoparlant, i en un 5,7% ambdós progenitors parlen una llengua diferent del català i del castellà. La resta de casos fins a arribar al cent per cent correspon a parelles de pares de diferent tipologia lingüística (en què un dels dos progenitors parla català o castellà i l'altre parla una altra llengua o en què ambdós progenitors, o un dels dos, és bilingüe, etc.).

La taula 8a mostra la llengua de relació entre les persones entrevistades i llurs mares. El primer percentatge correspon al conjunt de la mostra i el segon només a les persones nascudes a l'àrea lingüística. Si tenim en compte tota la mostra, observam que el 44% parlen amb sa mare només en català o més en català que en castellà, mentre que el 47,7% hi parlen només en castellà o més en castellà que en català. Així mateix, hi ha un 7,5% d'individus que parlen amb sa mare en una altra llengua, exclusivament o al costat del català i/o del castellà. Entre les persones nascudes a l'àrea lingüística, el 71,8% parlen amb sa mare només en

català o més en català que en castellà, mentre que el 25,5% hi parlen només en castellà o més en castellà que en català. L'ús d'una altra llengua per relacionar-se amb sa mare en aquest grup de població només arriba a l'1,4%.

Els percentatges referits a la llengua de relació amb els pares (taula 8b) són bastant semblants als anteriors: el 45% dels individus de la mostra es relacionen amb son pare només en català o més en català que en castellà; el 47,5% s'hi relacionen només en castellà o més en castellà que en català; en el 6,5% dels casos parlen amb son pare en una llengua diferent del català i del castellà, exclusivament o conjuntament amb aquests dos idiomes. Si consideram només els nascuts a l'àrea lingüística, observam que el 72,7% parlen amb son pare només en català o més en català que en castellà, mentre que el 25% hi parlen només en castellà o més en castellà que en català. El percentatge de persones autòctones que es relacionen amb son pare en una altra llengua no arriba a l'1%.

Cal remarcar que el tipus de parella lingüística en la generació dels pares condiciona la llengua de relació entre l'individu i cadascun dels seus progenitors. Quan tant el pare com la mare són catalanoparlants, el català és la llengua de relació tant amb el pare com amb la mare en el 95% dels casos. Quan tots dos progenitors són castellanoparlants, el castellà és la llengua de relació tant amb el pare com amb la mare en aproximadament el 98% dels casos. En canvi, quan el pare és castellanoparlant i la mare catalanoparlant, la llengua de relació amb la mare és el català o més el català que el castellà en el 58,5% dels casos, mentre que prop d'una tercera part hi parlen només en castellà o més en castellà que en català; quan el pare és catalanoparlant i la mare castellanoparlant, la llengua de relació amb el pare és el català o més el català que el castellà en el 57,4% dels casos, mentre que el 39,1% hi parlen només en castellà o més en castellà que en català. Tots aquests percentatges queden reflectits en les taules 9a i 9b.⁸

TAULA 8a. Llengua que la persona entrevistada parla(va) amb sa mare.		
Només en català	43,1%	70,5%
Més en català que en castellà	0,9%	1,3%
Per igual en català i en castellà	0,9%	1,4%
Més en castellà que en català	1,2%	1,7%
Només en castellà	46,5%	23,8%
Només en una altra llengua	5,5%	0,3%
En català i una altra llengua (no castellà)	0,2%	0,2%
En castellà i una altra llengua (no català)	1,7%	0,9%
En català, castellà i una altra llengua	0,1%	0,0%

⁸ En aquestes dues taules només tenim en compte cinc combinacions lingüístiques en la generació dels pares, ja que les altres combinacions que s'han registrat (per exemple, que un parli català i/o castellà i l'altre una llengua diferent d'aquestes dues) representen molt pocs casos.

TAULA 8b. Llengua que la persona entrevistada parla(va) amb son pare.		
Només en català	43,7%	71,1%
Més en català que en castellà	1,3%	1,6%
Per igual en català i en castellà	1,0%	1,6%
Més en castellà que en català	1,1%	1,6%
Només en castellà	46,4%	23,4%
Només en una altra llengua	5,7%	0,4%
En català i una altra llengua (no castellà)	0,1%	0,0%
En castellà i una altra llengua (no català)	0,7%	0,2%
En català, castellà i una altra llengua	0,0%	0,1%

TAULA 9a. Llengua dels pares i llengua de relació amb sa mare.						
Pare i mare catalanoparlants	94,9%	1,4%	0,4%	0,9%	2,0%	0,6%
Pare i mare castellanoparlants	0,2%	0,1%	0,2%	0,8%	97,2%	1,5%
Pare castellanoparlant i mare catalanoparlant	53,8%	4,7%	9,4%	5,7%	26,4%	0,0%
Pare catalanoparlant i mare castellanoparlant	3,5%	1,7%	0,9%	6,1%	83,5%	4,3%
Pare i mare parlen una altra llengua	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,9%	97,1%

TAULA 9b. Llengua dels pares i llengua de relació amb son pare.						
Pare i mare catalanoparlants	95,0%	1,4%	0,4%	0,6%	2,4%	0,2%
Pare i mare castellanoparlants	0,1%	0,7%	0,4%	0,4%	97,9%	0,5%
Pare castellanoparlant i mare catalanoparlant	11,5%	1,0%	6,7%	5,8%	75,0%	0,0%
Pare catalanoparlant i mare castellanoparlant	48,7%	8,7%	3,5%	11,3%	27,8%	0,0%
Pare i mare parlen una altra llengua	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,0%	97,1%

5.2. Llengua de relació amb la parella

El 92,2% dels integrants de la mostra tenen cònjuge o parella o n'han tingut al llarg de la seva vida. Dues tercers parts de les parelles són autòctones i l'altre terç procedeix de fora de l'àrea lingüística. La majoria dels autòctons (el 82,6%) tenen una parella que també és autòctona; només el 16,7% tenen una parella de fora de l'àrea lingüística. En el cas dels al·lòctons, el 58% tenen una parella que també és de fora de l'àrea lingüística i el 41,6% tenen una parella autòctona.

Les taules 10a i 10b mostren la llengua habitual del cònjuge o parella i la llengua en què cada membre de la parella parla a l'altre. Gairebé la meitat de les parelles

lles de les persones entrevistades (el 49%) tenen el català com a llengua habitual; el 42,2% hi tenen el castellà; el 5%, el català i el castellà per igual, i el 3,7%, una altra llengua. Quan es tracta de la llengua de relació entre els membres de la parella, aquests percentatges es capgiren: poc més del 40% es comuniquen en català o més en català que en castellà, mentre que poc més del 50% es comuniquen en castellà o més en castellà que en català. L'ús d'una altra llengua, juntament o no amb el català i/o amb el castellà, es dona en aproximadament el 5% dels casos, mentre que al voltant d'un 3% empren el català i el castellà indistintament en la seva relació de parella.

Tenint en compte que, de les persones que tenen parella, el 45,6% tenen el català com a llengua pròpia i que el 49% dels cònjuges o parelles tenen el català com a llengua habitual, la reducció fins a poc més del 40% de parelles que empren el català o més el català que el castellà com a llengua de comunicació s'ha d'explicar pel comportament de les parelles lingüísticament mixtes: mentre que el 97,8% dels individus que tenen el català com a llengua pròpia i una parella amb el català com a llengua habitual parlen en català o més en català que en castellà amb la parella, només l'11,6% dels individus amb el català com a llengua pròpia i una parella amb el castellà com a llengua habitual parlen en català o més en català que en castellà amb la parella; el 77,6% hi parlen en castellà o més en castellà que en català. És a dir, tres de cada quatre catalanoparlants amb una parella castellanoparlant empren el castellà per comunicar-se amb la seva parella. Quan es produeix el cas invers (persones amb el castellà com a llengua pròpia amb parelles catalanoparlants), només un de cada quatre individus parla amb la parella en català o més en català que en castellà, mentre que el 65,8% hi parlen en castellà o més en castellà que en català.

TAULA 10a. Llengua habitual de la parella.

Català	49,0%
Castellà	42,2%
Català i castellà per igual	5,0%
Una altra	3,7%

TAULA 10b. Llengua de relació entre els membres de la parella.

Només en català	39,2%	39,7%
Més en català que en castellà	2,1%	2,2%
Per igual en català i en castellà	2,9%	3,2%
Més en castellà que en català	6,0%	5,6%
Només en castellà	44,8%	44,7%
Només en una altra llengua	2,4%	2,5%
En català i una altra llengua (no castellà)	0,1%	0,1%
En castellà i una altra llengua (no català)	2,3%	1,8%
En català, castellà i una altra llengua	0,2%	0,2%

5.3. Llengua transmesa als fills

Les taules 11a, 11b, 11c i 11d mostren les dades sobre la llengua emprada per les persones entrevistades amb llurs fills. El 61,9% dels integrants de la mostra tenen un fill o més. D'aquestes persones, el 48,6% parlen als fills en català o més en català que en castellà, el 41,2% els parlen en castellà o més en castellà que en català i el 5,4% els parlen en una altra llengua, exclusivament o al costat del català i/o del castellà. Si considerem només els pares nascuts a l'àrea lingüística, tenim que el 80% parlen en català o més en català que en castellà als fills i el 14,8% els parlen en castellà o més en castellà que en català; el percentatge d'autòctons que empren una altra llengua amb els fills no arriba a l'1%. D'altra banda, prop d'un 5% dels pares parlen indistintament en català i en castellà als fills; aquesta proporció és la mateixa tant si considerem el conjunt de la mostra com si considerem només els autòctons.

Si comparem aquestes dades amb la llengua de relació entre les persones entrevistades i llurs progenitors (vegeu més amunt les taules 8a i 8b), constatarem que la proporció de persones que parlen només en català amb els fills és aproximadament tres punts superior al nombre de persones que parlen només en català amb els pares, mentre que la proporció de persones que parlen només en castellà amb els fills és deu punts inferior al nombre de persones que parlen només en castellà amb els pares; aquesta diferència es distribueix entre les altres categories. Les diferències són especialment notables entre els individus autòctons: si el 80% parlen en català o més en català que en castellà amb els fills, els que parlen en català o més en català que en castellà amb els pares són devers el 72%; d'altra banda, aproximadament un de cada quatre autòctons parlen en castellà o més en castellà que en català amb els pares, mentre que els que hi parlen amb els fills no arriben al 15%.

Si tenim en compte la llengua pròpia dels individus (taules 11b i 11c), detectem alguns fets que paga la pena comentar. Gairebé el 91% de les persones que tenen el català com a llengua pròpia parlen en català o més en català que en castellà amb els fills. Aquesta proporció, però, varia segons la unitat geogràfica que considerem: mentre que a Menorca i a Mallorca sense la badia de Palma més del 95% dels individus empren la seva llengua pròpia, el català, amb els fills, a la badia de Palma en conjunt aquest percentatge se situa al voltant del 83% i devers l'11% parlen amb els fills en castellà o més en castellà que en català. D'altra banda, el 85,1% dels individus que tenen el castellà com a llengua pròpia parlen en castellà o més en castellà que en català amb els fills; és notador, però, que una part d'aquestes persones han adoptat el català, de manera exclusiva o al costat del castellà, com a llengua de relació amb els fills. Aquest fet es produeix especialment en els entorns amb una major presència del català: a Menorca i a Mallorca sense la badia de Palma entre un 10% i un 12% dels pares que tenen el castellà com a llengua pròpia parlen en català o més en català que en castellà amb

els fills, i tampoc no és menystenible la proporció dels qui parlen amb els fills indistintament en català i en castellà, que en aquestes zones se situa entre el 8% i el 9%.⁹

El fet de parlar una llengua o una altra amb els fills està condicionat, a més de per la llengua pròpia de l'individu, per la llengua de la parella (vegeu la taula 11d). El 97,4% dels individus que tenen el català com a llengua pròpia i una parella catalanoparlant parlen en català o més en català que en castellà amb els fills, però quan la parella és castellanoparlant, la proporció es redueix fins al 57%. El 92,6% dels individus que tenen el castellà com a llengua pròpia i una parella castellanoparlant parlen en castellà o més en castellà que en català amb els fills; quan la parella és catalanoparlant, mantenen l'ús exclusiu o predominant del castellà amb els fills el 61%, mentre que prop d'una quarta part hi parlen en català o més en català que en castellà. Remarquem, així mateix, que un 13,3% dels pares castellanoparlants amb parelles també castellanoparlants han incorporat, en diferents graus, l'ús del català en la relació amb els fills.

TAULA 11a. Llengua parlada amb els fills.

Només en català	45,9%	76,9%
Més en català que en castellà	2,7%	3,1%
Per igual en català i en castellà	4,7%	4,7%
Més en castellà que en català	5,7%	3,8%
Només en castellà	35,6%	11,0%
Només en una altra llengua	2,1%	0,3%
En català i una altra llengua (no castellà)	0,1%	0,1%
En castellà i una altra llengua (no català)	2,8%	0,0%
En català, castellà i una altra llengua	0,4%	0,1%

TAULA 11b. Llengua que parlen amb els fills els pares que tenen el català com a llengua pròpia.

Palma	77,5%	5,3%	5,0%	4,4%	6,5%	1,2%
Resta badia de Palma*	78,0%	6,0%	2,0%	8,0%	4,0%	2,0%
Resta Mallorca	93,5%	2,1%	1,7%	1,3%	0,6%	0,8%
Menorca	94,7%	1,5%	0,8%	0,8%	1,5%	0,8%
Eivissa i Formentera*	85,7%	4,1%	3,1%	2,0%	5,1%	0,0%

*Percentatges calculats sobre menys de 100 casos ponderats.

⁹ Pel que fa a les persones que tenen com a llengües pròpies tant el català com el castellà, el 43,5% parlen amb els fills en català o més en català que en castellà, una quarta part hi parlen en català i en castellà per igual i poc més del 30% hi parlen en castellà o més en castellà que en català. Quant a les persones amb una llengua pròpia diferent del català i del castellà, gairebé el 80% parlen en la seva llengua amb els fills —la meitat de forma exclusiva i l'altra meitat al costat del castellà— i prop del 17% hi parlen en castellà o més en castellà que en català. Tots aquests percentatges —que no apareixen reflectits en les taules— s'han calculat sobre menys de cent casos ponderats.

TAULA 11c. Llengua que parlen amb els fills els pares que tenen el castellà com a llengua pròpia.

Palma	3,4%	2,2%	3,8%	9,1%	77,9%	3,6%
Resta badia de Palma	0,9%	0,0%	1,8%	10,6%	81,4%	5,3%
Resta Mallorca	8,3%	4,1%	9,1%	7,5%	69,3%	1,7%
Menorca*	9,8%	0,0%	7,8%	17,6%	64,7%	0,0%
Eivissa i Formentera	2,0%	1,4%	4,7%	9,5%	80,4%	2,0%

*Percentatges calculats sobre menys de 100 casos ponderats.

TAULA 11d. Llengua que parlen amb els fills segons la llengua pròpia i la llengua de la parella.

Català	Català	95,2%	2,2%	1,0%	0,8%	0,6%
	Castellà	46,9%	10,0%	11,9%	11,9%	15,6%
Castellà	Català	17,2%	6,3%	14,1%	12,0%	49,0%
	Castellà	1,3%	0,7%	2,8%	8,5%	84,1%

6. USOS LINGÜÍSTICS

6.1. Usos en diferents situacions de comunicació

En aquest apartat tractarem dels usos lingüístics en diferents contextos i situacions de comunicació i amb diferents interlocutors. Els percentatges que donarem a continuació corresponen als individus que saben parlar en català, que —recordem-ho— suposen gairebé el 75% del conjunt. Com que les categories «No correspon» i «No ho sap, no contesta» presentaven valors negligibles, s'ha optat per calcular els percentatges sense tenir-les en compte. S'ha obtingut informació sobre els usos lingüístics en aquests contextos: amb la família més pròxima (sense comptar-hi els pares, els padrins, els germans, la parella i els fills), amb les amistats, amb els veïns, amb els companys d'estudis i de feina, als establiments comercials, a les entitats financeres, amb els metges i per escriure notes personals.

La taula 12a mostra els percentatges corresponents a totes les persones que saben parlar en català. En la majoria de situacions s'observa un predomini de l'ús exclusiu o majoritari de la llengua catalana. És notable com el fet d'explicitar la llengua de l'interlocutor fa que l'ús lingüístic declarat pels individus es polaritzi en un sentit o en un altre. Per exemple, gairebé quatre de cada cinc persones que saben parlar en català empren el castellà, de manera exclusiva o predominant, per relacionar-se amb les amistats de llengua castellana. Una propor-

ció semblant de persones empren el català, de manera exclusiva o predominant, amb les amistats de llengua catalana. Cap dels percentatges corresponents a les altres situacions de comunicació són tan elevats.

D'altra banda, el context determina en gran mesura els usos lingüístics dels individus. Són paradigmàtics els casos dels establiments comercials i de les entitats financeres. En el primer cas, quan es tracta de botigues i petits comerços, les persones que manifesten que fan algun ús del català (exclusiu, predominant o igual al del castellà) suposen més de dues terceres parts; en canvi, quan es tracta de grans establiments comercials, no arriben a la meitat. Per la seva banda, els bancs i, sobretot, les caixes són àmbits en què des de fa anys la llengua catalana hi és present amb certa normalitat; això explica que siguin el context en què els individus empren més el català, de forma exclusiva o predominant, fet que posa en evidència la importància de l'oferta lingüística com a element promotor de l'ús.

Remarquem que més de dues terceres parts manifesten que fan algun ús del català (exclusiu, predominant o igual al del castellà) en l'àmbit laboral. Notem, així mateix, que només una tercera part de les persones que manifesten saber escriure en català empren aquesta llengua per redactar-hi notes personals; devers la meitat les escriuen en castellà.

També és determinant de l'ús de les llengües la unitat geogràfica que considerem. Per exemple, la proporció de persones que declaren que parlen en català o més en català que en castellà quan van a comprar al petit comerç frega el 70% a Mallorca sense la badia de Palma i supera el 80% a Menorca; a Palma és del 45,4%; a la resta de la badia de Palma, del 37,8%, i a Eivissa i Formentera, del 34,4%. Un altre ús lingüístic clarament determinat per les característiques socio-lingüístiques de l'entorn són les comunicacions amb els veïns: el percentatge de persones que declaren que parlen amb els veïns en català o més en català que en castellà és de gairebé el 68% a Mallorca sense la badia de Palma i supera el 77% a Menorca; en canvi, a Palma és del 36,2%; a la resta de la badia de Palma, del 34,9%, i a Eivissa i Formentera, del 38,2%. Aquestes diferències territorials es produeixen, de manera més o menys accentuada, en totes les situacions de comunicació previstes.

Resulta interessant conèixer els usos lingüístics dels individus que saben parlar en català segons la seva llengua pròpia. Aquí considerarem només les persones la llengua pròpia de les quals és el català o bé el castellà. La taula 12b mostra els percentatges de les persones que tenen el català com a llengua pròpia (suposen el 61,1% de les que saben parlar en català) i la taula 12c, els percentatges de les persones que tenen el castellà com a llengua pròpia (suposen el 32% de les que saben parlar en català i el 23,8% del conjunt).

En la majoria de situacions de comunicació proposades, més del 70% de les persones que tenen el català com a llengua pròpia declaren que l'empren de forma exclusiva o predominant. El percentatge supera el 90% en les comunica-

cions amb la resta de família pròxima i amb les amistats de llengua catalana, i s'hi acostava en les comunicacions a les botigues i els petits comerços i a les entitats financeres. Les relacions amb amistats de llengua castellana i les interaccions als grans establiments comercials són les situacions de comunicació en què aquestes persones parlen menys en català. Dues tercers parts empren el castellà o més el castellà que el català per relacionar-se amb les amistats de llengua castellana; una tercera part manifesten que hi empren el català en alguna mesura. D'altra banda, el 55,6% declaren que parlen en català o més en català que en castellà als grans establiments comercials. Remarquem, així mateix, que més de la meitat escriuen les notes personals en català, de manera exclusiva o predominant, mentre que devers una tercera part les escriuen en castellà.

Quant a les persones que saben parlar en català i tenen el castellà com a llengua pròpia, s'observa que, en general, empren poc el català. Entre prop del 70% i més del 90% declaren emprar el castellà o més el castellà que el català en la majoria de situacions de comunicació proposades. Només en dos casos manifesten que fan un ús major del català: amb les amistats de llengua catalana, amb les quals la meitat declaren que hi empren el català en alguna mesura (exclusivament, predominantment o en la mateixa proporció que el castellà), i en l'entorn laboral, en què poc més d'una tercera part declaren parlar en català en alguna mesura.

TAULA 12a. Usos lingüístics en diferents contexts i amb diferents interlocutors. Percentatges referits a les persones que saben parlar en català.

Llengua que parlen amb la resta de família més pròxima	52,0%	8,9%	6,4%	5,2%	24,5%	1,1%	0,4%	1,1%	0,4%
Llengua que parlen amb les amistats en conjunt	24,2%	28,3%	16,2%	12,1%	15,3%	0,1%	0,1%	1,0%	2,7%
Llengua que parlen amb les amistats de llengua castellana	5,6%	9,8%	5,3%	9,7%	69,2%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%
Llengua que parlen amb les amistats de llengua catalana	74,0%	3,8%	4,2%	7,1%	10,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Llengua que parlen amb els veïns	35,7%	16,1%	15,2%	8,8%	21,9%	0,5%	0,3%	0,4%	1,0%
Llengua que parlen o parlaven amb els companys d'estudis	31,7%	13,4%	14,2%	8,9%	29,4%	1,7%	0,0%	0,6%	0,1%
Llengua que parlen o parlaven amb els companys de feina	29,6%	17,9%	20,1%	11,3%	17,6%	0,5%	0,2%	1,4%	1,4%
Llengua que parlen a botigues i petits comerços	35,8%	19,6%	13,1%	11,3%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Llengua que parlen als grans establiments comercials	20,4%	16,8%	12,5%	19,0%	31,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Llengua que parlen a bancs i caixes	50,7%	13,2%	9,1%	5,9%	21,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Llengua que parlen amb els metges	37,4%	12,0%	11,9%	8,3%	30,4%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
Llengua en què escriuen notes personals*	31,5%	4,1%	7,5%	6,1%	49,1%	0,4%	0,0%	1,2%	0,1%

*Només si saben escriure en català.

TAULA 12b. Usos lingüístics en diferents contextos i amb diferents interlocutors. Percentatges referits a les persones que tenen el català com a llengua pròpia.

Llengua que parlen amb la resta de família més pròxima	78,2%	12,4%	4,8%	1,8%	2,1%	0,8%
Llengua que parlen amb les amistats en conjunt	36,8%	40,1%	14,0%	4,9%	1,9%	2,2%
Llengua que parlen amb les amistats de llengua castellana	8,7%	15,9%	8,0%	13,5%	53,7%	0,2%
Llengua que parlen amb les amistats de llengua catalana	96,5%	1,4%	0,8%	0,8%	0,5%	0,0%
Llengua que parlen amb els veïns	51,7%	22,7%	13,6%	5,9%	4,5%	1,6%
Llengua que parlen o parlaven amb els companys d'estudis	47,9%	19,5%	13,7%	7,5%	10,8%	0,7%
Llengua que parlen o parlaven amb els companys de feina	43,3%	23,0%	18,6%	8,6%	3,8%	2,7%
Llengua que parlen a botigues i petits comerços	51,6%	26,3%	11,3%	7,2%	3,3%	0,2%
Llengua que parlen als grans establiments comercials	30,9%	24,7%	13,4%	18,2%	12,9%	0,0%
Llengua que parlen a bancs i caixes	72,0%	17,1%	6,9%	1,7%	2,3%	0,0%
Llengua que parlen amb els metges	54,5%	17,1%	12,2%	6,1%	10,2%	0,0%
Llengua en què escriuen notes personals*	50,6%	6,2%	9,3%	6,5%	27,2%	0,2%

*Només si saben escriure en català.

TAULA 12c. Usos lingüístics en diferents contextos i amb diferents interlocutors. Percentatges referits a les persones que saben parlar en català i que tenen el castellà com a llengua pròpia.

Llengua que parlen amb la resta de família més pròxima	6,4%	2,3%	7,5%	10,8%	69,5%	3,3%
Llengua que parlen amb les amistats en conjunt	2,8%	7,6%	16,9%	26,4%	42,5%	3,8%
Llengua que parlen amb les amistats de llengua castellana	1,0%	0,2%	0,8%	3,6%	94,0%	0,3%
Llengua que parlen amb les amistats de llengua catalana	32,2%	7,2%	10,3%	19,8%	30,6%	0,0%
Llengua que parlen amb els veïns	8,4%	4,4%	15,0%	14,8%	55,6%	1,8%
Llengua que parlen o parlaven amb els companys d'estudis	4,7%	2,5%	12,8%	11,9%	65,9%	2,3%
Llengua que parlen o parlaven amb els companys de feina	6,6%	7,2%	20,2%	17,3%	44,9%	3,8%
Llengua que parlen a botigues i petits comerços	9,0%	6,3%	14,6%	18,8%	51,2%	0,0%
Llengua que parlen als grans establiments comercials	3,0%	3,4%	9,3%	20,0%	64,3%	0,0%
Llengua que parlen a bancs i caixes	12,6%	5,7%	10,7%	13,9%	56,9%	0,2%
Llengua que parlen amb els metges	7,6%	3,0%	9,1%	12,0%	68,2%	0,0%
Llengua en què escriuen notes personals*	1,2%	0,9%	2,6%	5,6%	87,7%	2,0%

*Només si saben escriure en català.

6.2. Convergència/divergència lingüística

En aquest apartat ens referirem a un aspecte crucial de la situació sociolingüística de les Illes Balears: la llengua en què els individus inicien la interacció amb persones desconegudes i les estratègies d'adaptació a l'interlocutor segons la llengua en què aquest respon. Les taules 13a, 13b i 13c contenen les dades referides a aquesta qüestió.

Poc més de la meitat de les persones que saben parlar en català declaren emprar el català en alguna mesura per adreçar-se a un desconegut: la tercera part només empren el català, prop del 10% empren més el català que el castellà i el 8,3% empren el català i el castellà en la mateixa mesura. Les variables geogràfica i generacional i la llengua pròpia dels individus condicionen enormement aquest comportament. En els contextos amb menor densitat de població catalanoparlant (on és més improbable que l'interlocutor parli català) és on trobam els percentatges més baixos de persones que per iniciar una interacció amb una persona desconeguda empren el català en alguna mesura (de manera exclusiva, predominant o en la mateixa proporció que el castellà): el 43,3% a Palma, el 34,3% a la resta de la badia de Palma i el 31,5% a Eivissa i Formentera. En canvi, a Mallorca sense la badia de Palma el percentatge arriba al 66,5% i a Menorca, al 72,5%.

TAULA 13a. Llengua que parlen quan s'adrecen pel carrer a una persona desconeguda. Percentatges referits a les persones que saben parlar en català.

Palma	26,0%	9,3%	8,0%	10,4%	46,0%	0,2%
Resta badia de Palma	20,3%	7,0%	7,0%	9,3%	54,7%	1,8%
Resta Mallorca	48,1%	10,7%	7,7%	6,7%	26,8%	0,0%
Menorca	49,0%	12,7%	10,8%	5,2%	22,3%	0,0%
Eivissa i Formentera	15,3%	6,6%	9,6%	10,6%	57,1%	0,6%
15-29 anys	22,0%	6,3%	8,2%	9,1%	54,1%	0,3%
30-44 anys	33,3%	10,9%	9,6%	10,4%	35,7%	0,1%
45-64 anys	39,3%	12,3%	7,8%	6,2%	34,0%	0,5%
65 anys o més	51,5%	9,6%	6,6%	7,7%	24,3%	0,2%
Llengua pròpia: català	51,0%	13,4%	8,1%	7,9%	19,5%	0,1%
Llengua pròpia: castellà	7,0%	2,8%	7,2%	9,5%	73,3%	0,2%
Llengua pròpia: català i castellà	23,5%	10,6%	18,2%	12,1%	34,8%	0,8%
Llengua pròpia: una altra*	4,2%	4,2%	4,2%	2,1%	79,2%	6,3%

*Percentatges calculats sobre menys de 50 casos ponderats.

Si tenim en compte les edats, constatam que l'ús del català en aquesta situació de comunicació disminueix amb l'edat dels individus: mentre que més de dues terceres parts de les persones que tenen 65 anys o més empren el català en alguna mesura per adreçar-se a un desconegut, dels individus que tenen entre 15 i 29 anys l'empren poc més d'una tercera part. Pel que fa a la llengua pròpia, observam que el 72,5% dels individus que tenen el català com a llengua pròpia i poc més de la meitat dels qui tenen com a llengües pròpies el català i el castellà declaren que per adreçar-se a una persona desconeguda empren el català en alguna mesura (exclu-

sivament, predominantment o en la mateixa proporció que el castellà), mentre que només ho fan el 17% dels qui tenen el castellà com a llengua pròpia.

Una vegada iniciada la comunicació, interessa saber com reacciona l'individu segons la llengua en què li respon l'interlocutor. Les taules 13b i 13c reflecteixen aquesta informació. Normalment ens referirem als percentatges que en les taules apareixen entre parèntesis, que han estat calculats sense tenir en compte les persones que no s'adrecen mai a ningú en català o en castellà.

Si la interacció s'ha encetat en català i la persona interpel·lada respon en castellà (taula 13b), el 78,5% dels individus declaren que canvien de llengua i continuen parlant en castellà; el 13,5% mantenen l'ús del català i gairebé el 8% demanen si li poden parlar en català. El percentatge de persones que interrompen la comunicació és negligible. L'indret on més gent manté l'ús del català és Mallorca sense la badia de Palma (16,2%); també és el lloc on més gent demana si li poden parlar en català (9,5%). A l'altre extrem trobam les Pitiüses, on prop del 85% manifesta que, en aquesta situació, canvia de llengua. Pel que fa als grups d'edat, remarquem que els més joves són els qui en major proporció (gairebé el 16%) mantenen l'ús del català,¹⁰ seguits dels més grans (15,1%); aquests darrers són els qui menys convergeixen cap al castellà (tres de cada quatre ho fan).

D'altra banda, entre els individus que tenen el català com a llengua pròpia observam que gairebé un de cada cinc manté l'ús del català quan l'interlocutor li respon en castellà, i gairebé l'11% demana si li poden parlar en català. Una quarta part dels qui tenen el castellà com a llengua pròpia no s'adrecen mai a ningú en català; dels qui sí que ho fan, gairebé tots canvien al castellà si l'interlocutor els respon en castellà. Els qui tenen com a llengües pròpies tant el català com el castellà es comporten de manera semblant als castellanoparlants (només que en aquest cas el percentatge dels qui no s'adrecen mai a ningú en català no arriba a l'1%).

La taula 13c mostra la situació contrària a la que acabam de descriure: com reaccionen els individus quan s'adrecen a qualcú en castellà i aquesta persona els respon en català. S'observa que la majoria de persones continuen la conversa en català. Entre les persones que tenen el català com a llengua pròpia el percentatge arriba gairebé al 98% i entre les que tenen com a llengües pròpies tant el català com el castellà, és del 95%, mentre que prop de dues tercers parts dels qui tenen el castellà com a llengua pròpia també canvien del castellà al català per adaptar-se a la llengua en què respon l'interlocutor. Fins i tot més de la meitat dels qui tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà canvien al català. D'altra banda, els percentatges dels qui demanen si els poden parlar en castellà estan per davall del 4%, tret del grup suara esmentat, en què un de cada cinc individus ho demana.

10. No podem perdre de vista, però, que els individus d'aquest grup d'edat també són els que en major proporció manifesten que no s'adrecen mai a ningú en català: gairebé el 17% no ho fan mai. Podem pensar que, almenys per a una part dels individus més joves, el fet d'encetar converses en català suposa una tria intencional, tria que mantenen independentment de la llengua en què respon l'interlocutor.

TAULA 13b. Llengua en què continuen parlant si s'adrecen a qualcú en català i aquest respon en castellà. Entre parèntesis, els percentatges calculats sense tenir en compte els qui no s'adrecen mai a ningú en català.

Palma	10,4% (11,7%)	72,4% (81,3%)	0,2% (0,2%)	6,0% (6,7%)	10,9%
Resta badia de Palma	12,1% (14,3%)	66,7% (78,9%)	0,6% (0,7%)	5,2% (6,1%)	15,5%
Resta Mallorca	15,3% (16,2%)	70,2% (74,1%)	0,2% (0,2%)	9,0% (9,5%)	5,3%
Menorca	13,1% (13,8%)	74,1% (77,5%)	0,0% (0,0%)	8,4% (8,8%)	4,4%
Eivissa i Formentera	8,6% (10,0%)	72,5% (84,6%)	0,3% (0,4%)	4,3% (5,0%)	14,2%
15-29 anys	13,0% (15,6%)	65,0% (78,2%)	0,1% (0,2%)	5,1% (6,1%)	16,9%
30-44 anys	11,6% (12,6%)	74,0% (80,0%)	0,3% (0,3%)	6,6% (7,1%)	7,6%
45-64 anys	10,6% (11,3%)	74,2% (79,0%)	0,2% (0,2%)	9,0% (9,5%)	6,0%
65 anys o més	14,7% (15,1%)	73,8% (75,6%)	0,4% (0,4%)	8,7% (8,9%)	2,4%
Llengua pròpia: català	18,1% (18,1%)	70,7% (71,1%)	0,2% (0,2%)	10,5% (10,6%)	0,4%
Llengua pròpia: castellà	3,4% (4,5%)	70,1% (93,6%)	0,2% (0,3%)	1,2% (1,6%)	25,1%
Llengua pròpia: català i castellà	3,6% (3,6%)	92,1% (92,8%)	0,0% (0,0%)	3,6% (3,6%)	0,7%
Llengua pròpia: una altra*	0,0% (0,0%)	61,7% (96,7%)	0,0% (0,0%)	2,1% (3,3%)	36,2%

*Percentatges calculats sobre menys de 50 casos ponderats.

TAULA 13c. Llengua en què continuen parlant si s'adrecen a qualcú en castellà i aquest respon en català. Dades referides a les persones que saben parlar en català. Entre parèntesis, els percentatges calculats sense tenir en compte els qui no s'adrecen mai a ningú en castellà.

Palma	13,3% (14,0%)	79,4% (83,4%)	0,1% (0,1%)	2,4% (2,5%)	4,8%
Resta badia de Palma	21,7% (23,2%)	70,3% (75,0%)	0,0% (0,0%)	1,7% (1,8%)	6,3%
Resta Mallorca	7,8% (8,6%)	82,0% (90,7%)	0,0% (0,0%)	0,6% (0,7%)	9,6%
Menorca	6,8% (7,5%)	82,5% (90,8%)	0,0% (0,0%)	1,6% (1,8%)	9,2%
Eivissa i Formentera	17,6% (18,0%)	77,8% (79,3%)	0,3% (0,3%)	2,3% (2,3%)	2,0%
15-29 anys	17,5% (18,2%)	76,3% (79,6%)	0,0% (0,0%)	2,1% (2,2%)	4,1%
30-44 anys	12,5% (13,5%)	78,5% (84,4%)	0,1% (0,1%)	1,9% (2,0%)	7,0%
45-64 anys	9,1% (9,6%)	83,5% (88,5%)	0,2% (0,2%)	1,7% (1,8%)	5,6%
65 anys o més	4,9% (5,6%)	82,9% (93,9%)	0,0% (0,0%)	0,4% (0,5%)	11,8%
Llengua pròpia: català	1,9% (2,1%)	87,4% (97,9%)	0,0% (0,0%)	0,0% (0,0%)	10,7%
Llengua pròpia: castellà	31,2% (31,3%)	64,4% (64,5%)	0,2% (0,2%)	4,0% (4,0%)	0,2%
Llengua pròpia: català i castellà	5,0% (5,0%)	95,0% (95,0%)	0,0% (0,0%)	0,0% (0,0%)	0,0%
Llengua pròpia: una altra*	23,4% (23,4%)	55,3% (55,3%)	0,0% (0,0%)	21,3% (21,3%)	0,0%

*Percentatges calculats sobre menys de 50 casos ponderats.

7. OPINIONS SOBRE LES LLENGÜES I L'ÚS LINGÜÍSTIC

En aquest apartat exposarem els resultats obtinguts a partir d'una sèrie de preguntes del qüestionari en què es demanava a les persones enquestades el seu parer sobre diferents temes relacionats amb les llengües i amb l'ús lingüístic.

7.1. Opinió sobre la presència del català i del castellà a l'ensenyament obligatori

La taula 14a mostra l'opinió de les persones entrevistades sobre la presència del català i del castellà a l'ensenyament obligatori. Gairebé la meitat considera

que les dues llengües hi haurien de tenir una presència equilibrada; més d'una quarta part dels enquestats considera que l'ensenyament hauria de ser tot en català o majoritàriament en català, i el 21,2%, que hauria de ser tot en castellà o majoritàriament en castellà. Per zones, Mallorca sense la badia de Palma és el lloc on més gent considera que l'ensenyament hauria de ser totalment o majoritàriament en català, amb un 35%, seguida de Menorca, amb un 29,3%. Eivissa i Formentera és on el percentatge dels qui consideren que hauria de ser tot en castellà o majoritàriament en castellà és més elevat (30,9%), seguit de la resta de la badia de Palma (27,3%). Per grups d'edat, comprovem que els més joves són els qui en major proporció (el 31,1%) consideren que l'ensenyament hauria de ser tot en català o majoritàriament en català, mentre que els més grans són els qui més es manifesten a favor que l'ensenyament sigui exclusivament o majoritàriament en castellà (el 24,9%);¹¹ també és el grup en què més persones (el 9,3%) no manifesten una opinió al respecte. Si tenim en compte la llengua pròpia, observem que el 42,4% dels qui tenen el català com a llengua pròpia es mostren partidaris que l'ensenyament sigui totalment en català o majoritàriament en català. A l'altre extrem se situen els qui tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà, més de la meitat dels quals es decanten per un ensenyament exclusivament o majoritàriament en castellà.

7.2. Opinió sobre la necessitat de saber català a les Balears

La taula 14b reflecteix el grau d'acord o desacord de les persones entrevistades sobre una sèrie d'afirmacions relacionades amb la llengua. Com que en alguns casos la proporció dels qui no manifesten una opinió al respecte és prou important, donam dos percentatges: el primer, en rodona, correspon al conjunt; el segon, en cursiva, s'ha calculat tenint en compte només els individus que tenen una opinió formada sobre el tema en qüestió.

Les sis primeres afirmacions sobre les quals es demanava el parer de les persones entrevistades fan referència a la necessitat de saber català i castellà per viure a les Balears i a la importància del català com a llengua d'integració social i laboral. El 81% estan totalment d'acord o més aviat d'acord a considerar que a les Balears tothom hauria de saber la llengua pròpia de les Illes; el 87,3% conside-

11. És molt interessant que siguin precisament els més joves els qui en major proporció es decanten per un sistema educatiu totalment o majoritàriament en català, car, tractant-se del sector de població que ja ha rebut l'ensenyament en aquesta llengua, la seva aprovació es basa en l'experiència directa. D'altra banda, el fet que siguin els més grans els qui en major proporció es decanten per un ensenyament en castellà —tot i ser un grup amb una alta proporció d'autòctons i d'individus amb el català com a llengua pròpia— deu haver d'explicar-se per la formació que aquestes persones varen rebre en la seva joventut.

TAULA 14a. Opinió sobre quina hauria de ser la presència de la llengua pròpia de les Balears i del castellà a l'ensenyament obligatori. Percentatges calculats sobre el conjunt de la mostra.

Palma	6,8%	15,6%	54,9%	14,0%	6,6%	2,1%
Resta badia de Palma	5,8%	14,9%	48,1%	16,6%	10,7%	3,9%
Resta Mallorca	12,6%	22,4%	43,0%	12,5%	5,6%	3,9%
Menorca	6,1%	23,2%	51,8%	10,9%	4,5%	3,6%
Eivissa i Formentera	4,1%	12,1%	49,7%	21,5%	9,4%	3,2%
15-29 anys	7,6%	23,5%	48,0%	14,0%	5,2%	1,6%
30-44 anys	8,3%	19,2%	52,4%	14,0%	4,8%	1,3%
45-64 anys	9,0%	14,8%	50,4%	15,8%	7,4%	2,6%
65 anys o més	7,9%	11,9%	46,0%	13,0%	11,9%	9,3%
Llengua pròpia: català	14,3%	28,1%	42,6%	7,8%	3,6%	3,6%
Llengua pròpia: castellà	3,4%	9,7%	57,0%	18,4%	9,1%	2,5%
Llengua pròpia: català i castellà	3,5%	14,0%	60,1%	16,1%	3,5%	2,8%
Llengua pròpia: una altra	0,5%	4,2%	39,6%	35,9%	16,7%	3,1%

TAULA 14b. Opinió sobre diferents qüestions. El primer percentatge s'ha calculat sobre tota la mostra; el segon, en cursiva, s'ha calculat sense tenir en compte les persones que no manifesten opinió al respecte.

A les Balears tothom hauria de saber la llengua pròpia de les Illes	54,3%	36,8%	10,2%	5,9%	2,9%
	<i>55,9%</i>	<i>27,6%</i>	<i>10,5%</i>	<i>6,1%</i>	-
A les Balears tothom hauria de saber castellà.	64,3%	22,5%	8,0%	2,8%	1,9%
	<i>66,1%</i>	<i>22,9%</i>	<i>8,2%</i>	<i>2,8%</i>	-
Una persona acabada d'arribar a les Balears en el futur hauria d'entendre la llengua pròpia de les Illes.	57,6%	28,5%	7,1%	4,3%	2,1%
	<i>58,8%</i>	<i>29,1%</i>	<i>7,2%</i>	<i>4,9%</i>	-
Una persona acabada d'arribar a les Balears en el futur hauria de saber parlar la llengua pròpia de les Illes.	38,6%	34,4%	14,9%	8,1%	4,0%
	<i>40,2%</i>	<i>35,9%</i>	<i>15,5%</i>	<i>8,4%</i>	-
A les persones arribades a les Balears des d'altres terres, els convé aprendre la llengua de les Illes per poder integrar-se bé a la nostra societat.	57,8%	27,2%	8,5%	4,4%	2,2%
	<i>59,0%</i>	<i>27,8%</i>	<i>8,7%</i>	<i>4,5%</i>	-
A les persones arribades a les Balears des d'altres terres, els convé aprendre la llengua de les Illes per poder trobar feina més fàcilment.	43,7%	29,0%	14,2%	10,1%	3,0%
	<i>45,0%</i>	<i>29,9%</i>	<i>14,7%</i>	<i>10,4%</i>	-
S'haurien d'adoptar mesures legals per fer augmentar la presència de la llengua pròpia de les Balears en sectors on es poc present (MCM, cinema, comerços, empreses de serveis, etc.)	35,3%	23,5%	15,7%	17,2%	8,3%
	<i>38,5%</i>	<i>25,6%</i>	<i>17,2%</i>	<i>18,7%</i>	-
Per fer feina a l'Administració autonòmica, s'han de dominar les dues llengües oficials a la comunitat.	70,2%	15,9%	5,1%	6,2%	2,6%
	<i>72,0%</i>	<i>16,3%</i>	<i>5,3%</i>	<i>6,4%</i>	-
La llengua pròpia de les Balears s'hauria de poder emprar a les Corts espanyoles (Congrés i Senat) al costat del castellà, el gal·lec i el basc.	38,9%	20,4%	11,4%	18,3%	11,0%
	<i>43,7%</i>	<i>23,0%</i>	<i>12,8%</i>	<i>20,6%</i>	-
Les persones que ho desitgin s'haurien de poder relacionar en la llengua pròpia de les Balears amb els organismes centrals del Govern espanyol.	39,3%	24,3%	11,9%	14,6%	9,9%
	<i>43,0%</i>	<i>27,0%</i>	<i>13,2%</i>	<i>16,2%</i>	-
La llengua pròpia de les Balears hauria de ser declarada llengua oficial de les institucions de la Unió Europea.	32,9%	19,4%	13,4%	19,3%	14,9%
	<i>38,7%</i>	<i>22,8%</i>	<i>15,8%</i>	<i>22,7%</i>	-
El parlar de les Illes Balears, el de la Comunitat Valenciana i el de Catalunya són maneres diferents de parlar la mateixa llengua.	59,6%	19,0%	6,3%	9,7%	4,9%
	<i>62,7%</i>	<i>19,9%</i>	<i>7,2%</i>	<i>10,2%</i>	-

ren que tothom hauria de saber castellà. El 86,1% consideren que les persones nouvingudes, en el futur, hauran d'entendre la llengua pròpia de les Balears, i el 73%, que hauran de saber-la parlar. Quant a la importància del català com a llengua d'integració social, el 85% estan d'acord o més aviat d'acord que a les persones nouvingudes els convé aprendre la llengua pròpia de les Illes per poder-s'hi integrar bé;¹² ho pensen el 87,8% de les persones nascudes a l'àrea lingüística i el 80,8% de les persones nascudes fora de l'àrea lingüística; dels qui tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà, ho pensen el 71,2%. Pel que fa a la utilitat del català com a eina facilitadora de la incorporació al mercat laboral per a les persones nouvingudes, el 72,7% està totalment d'acord o més aviat d'acord a considerar-la-hi. Entre els autòctons, el percentatge arriba al 74,2%; entre els al·lòctons i els qui tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà, la proporció és de devers el 70%.

7.3. Opinió sobre la regulació normativa de l'ús lingüístic i sobre els usos institucionals del català

El següent bloc d'afirmacions sobre les quals es demanava opinió fa referència a la llengua catalana en relació amb diferents institucions i usos oficials. És el grup de preguntes en què una proporció més elevada de persones no manifesten la seva opinió, per desconeixement o perquè el tema en qüestió els resulta indiferent. Per aquesta raó, a més de donar els resultats globals, en aquest apartat també ens referirem sovint als resultats obtinguts tenint en compte només les persones que sí que manifesten el seu parer.

El 58,8% (el 64,1% dels qui manifesten la seva opinió) estan d'acord o més aviat d'acord a considerar que s'haurien d'adoptar mesures legals per fer augmentar la presència de la llengua pròpia de les Balears en els sectors on és poc present. Si consideram els grups d'edat, tenim que són els més joves, amb el 62,3%, els qui manifesten més acord amb l'afirmació. Per zones, Mallorca sense la badia de Palma és on més persones (el 66,7%) hi estan totalment d'acord o més aviat d'acord; segueix Menorca amb el 61,2%. Pel que fa a la llengua, estan d'acord amb l'afirmació el 76% dels qui tenen el català com a llengua pròpia; el percentatge arriba al 83,5% si només consideram aquells amb una opinió for-

12. En canvi, sembla que parlar en català està deixant de ser un element definitori del fet de ser autòcton de les Illes. Sols el 35,7% estan d'acord o més aviat d'acord a considerar que només són plenament mallorquins, menorquins, eivissencs o formenterers els qui parlen la llengua pròpia de les Balears; el 58,3% s'hi mostra més aviat en desacord o totalment en desacord. El grup d'edat que mostra més acord amb l'afirmació és el de les persones de 65 anys o més: el 51,4% hi estan d'acord o més aviat d'acord (el 61,1% dels individus d'aquesta edat que manifesten la seva opinió al respecte). Dels qui tenen el català com a llengua pròpia, el 45% mostren el seu acord amb l'afirmació, i són superats pels qui tenen una llengua pròpia diferent del català i del castellà, que arriben al 47%.

mada al respecte. A l'altre extrem se situen els qui tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà: el 60,4% manifesten el seu desacord amb l'afirmació (el 67% dels qui opinen sobre el tema).

Respecte de la necessitat de dominar les dues llengües oficials a la comunitat per fer feina a l'Administració autonòmica, el 86,1% hi estan totalment d'acord o més aviat d'acord. El percentatge supera el 80% a totes les zones i s'acosta al 90% a Mallorca sense la badia de Palma i a Menorca. En tots els grups d'edat, els qui manifesten acord amb l'afirmació suposen al voltant del 86%. Entre els qui tenen el català o bé el català i el castellà com a llengües pròpies, el percentatge supera el 90%. Hi estan d'acord el 79,4% dels qui tenen el castellà com a llengua pròpia i el 83,8% dels qui tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà.

Les tres afirmacions restants d'aquest bloc fan referència a la possibilitat d'emprar el català en institucions oficials de fora de la comunitat autònoma, concretament al Parlament espanyol, en les comunicacions amb els organismes centrals del Govern espanyol i a les institucions de la Unió Europea.

El 59,3% estan totalment d'acord o més aviat d'acord que la llengua pròpia de les Balears s'hauria de poder emprar al Congrés i al Senat espanyols al costat del castellà, el gallec i el basc. Si tenim en compte únicament les persones que tenen una opinió formada al respecte, el percentatge arriba al 66,7%. Per grups d'edat, novament són els més joves els qui més d'acord es mostren amb l'afirmació, amb un 67,3% (un 71,7% si només consideram els qui manifesten la seva opinió). Pel que fa a la llengua, el grup que més d'acord s'hi manifesta és el dels qui tenen el català com a llengua pròpia: el 68,2% hi estan totalment d'acord o més aviat d'acord, percentatge que arriba al 77,7% si només tenim en compte els qui tenen una opinió formada al respecte.

Quant a la possibilitat d'emprar la llengua pròpia de les Balears per relacionar-se amb els organismes centrals del Govern espanyol, s'hi mostren totalment d'acord o més aviat d'acord el 63,6% (el 70,6% dels qui opinen sobre el tema). Per grups d'edat, una vegada més són els més joves els qui en major proporció es mostren d'acord amb l'afirmació: el 72,5% hi estan totalment d'acord o més aviat d'acord (el 77,7% dels qui tenen una opinió formada al respecte). D'altra banda, dels qui tenen el català com a llengua pròpia, el 70,7% hi estan d'acord (el 78% dels qui opinen sobre el tema).

Cloïa aquest bloc una pregunta sobre la necessitat que la llengua pròpia de les Illes Balears sigui declarada llengua oficial de les institucions de la Unió Europea. És l'afirmació sobre la qual han deixat de manifestar l'opinió més persones (gairebé el 15%). El 52,3% hi està totalment d'acord o més aviat d'acord. Si només tenim en compte les persones que han manifestat la seva opinió al respecte, el percentatge arriba al 61,5%. Mallorca sense la badia de Palma és la zona on més persones estan d'acord o més aviat d'acord amb l'afirmació: el 58% (el 70,3% de les que donen l'opinió). Per edats, els més joves són els qui més d'acord s'hi mos-

tren: el 59,2% (el 63,9% dels que opinen) hi estan totalment d'acord o més aviat d'acord. S'ha de tenir en compte també que més d'una quarta part de les persones que tenen 65 anys o més no manifesten cap opinió sobre el tema; de les que sí que opinen, gairebé el 69% s'hi mostren totalment d'acord o més aviat d'acord. D'altra banda, entre els qui tenen el català com a llengua pròpia, el 63,7% es mostra d'acord amb l'afirmació; si només comptam els qui tenen una opinió formada al respecte, el percentatge arriba al 75%.

7.4. Opinió sobre la unitat de la llengua

Es va demanar a les persones entrevistades la seva opinió sobre la unitat de la llengua. El 78,6% del conjunt està totalment d'acord o més aviat d'acord a considerar que el parlar de les Balears, el de la Comunitat Valenciana i el de Catalunya són maneres diferents de parlar la mateixa llengua. Si només comptam els qui manifesten la seva opinió al respecte, el percentatge arriba al 82,6%. Menorca és la zona on una proporció més elevada de persones es mostra d'acord amb l'afirmació: el 84,5% (el 89,1% dels qui opinen). Per grups d'edat, comprovam que les persones incloses en les dues primeres franges (15-29 anys i 30-44 anys) són les que es mostren més d'acord amb l'afirmació: poc més del 82% hi estan totalment d'acord o més aviat d'acord (percentatge que arriba al 85% dels qui opinen). Els qui més reticents es mostren a acceptar la unitat de la llengua són les persones més grans; així i tot, s'hi mostren d'acord el 68% (el 73,8% dels qui opinen). D'altra banda, el 83,4% de les persones que tenen el català com a llengua pròpia (el 86,2% de les que opinen) estan totalment d'acord o més aviat d'acord amb l'afirmació; entre la resta de grups lingüístics, la unitat de la llengua catalana és igualment acceptada per una proporció elevada d'individus: devers tres de cada quatre.

7.5. Percepció sobre el grau d'ús social del català

Les persones entrevistades varen ser interrogades sobre la seva percepció del grau d'ús social de la llengua pròpia de les Balears (taula 15a). Podien triar entre quatre opcions de resposta: «Molt», «Bastant», «Poc» o «Gens». Diguem, en primer lloc, que la proporció de persones que consideren que el català no s'empra gens és negligible (no arriba a l'1% per al conjunt de la mostra). Gairebé la meitat consideren que s'usa bastant, un de cada cinc considera que s'usa molt i el 28,3%, que s'usa poc. Per zones tenim, d'una banda, Palma, la resta de la badia de Palma i Eivissa i Formentera, on devers la meitat dels individus consideren que el català s'empra bastant i una tercera part, que s'empra poc. A l'altra banda tenim Mallorca sense la badia de Palma i Menorca, on trobam les proporcions més elevades d'individus que consideren que el català s'empra molt: el 34,2% a Menorca i el 24,7% a Mallorca sense la badia de

Palma. Val a dir, però, que una de cada quatre persones d'aquesta darrera zona considera que el català s'usa poc,¹³ mentre que a Menorca només ho consideren l'11,3%.

Per grups d'edat, és notador que la percepció que el català s'usa molt disminueix amb l'edat, mentre que la percepció que s'usa poc augmenta així com disminueix l'edat: mentre que el 34,5% dels més grans consideren que el català s'usa molt, només l'11,6% del més joves ho consideren; contràriament, mentre que el 18,5% dels més grans consideren que el català s'empra poc, entre els més joves el percentatge arriba al 37,5%.¹⁴

Quant a la llengua pròpia dels individus, dos fets són remarcables. D'una banda, els individus que tenen el català com a llengua pròpia són els qui en major proporció (el 30,7%) consideren que el català s'empra poc; això s'explica, segurament, perquè aquestes persones són les més conscients de l'absència del català en molts d'àmbits socials. D'altra banda, les persones que tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà són les que més perceben que el català té una presència social important: una quarta part consideren que s'empra molt, el 56%, que s'empra bastant i només el 14,1%, que s'empra poc. Aquesta percepció potser s'explica perquè es tracta de persones majoritàriament estrangeres que encara tenen una visió parcial de la situació sociolingüística de les Balears: la visió que se n'han pogut formar a partir de l'experiència de qui arriba a un lloc sense saber que s'hi parla una llengua diferent de l'oficial de l'Estat. La sorpresa —i potser la contrarietat que això, almenys en un primer moment, els pot haver provocat— els deu haver induït a sobredimensionar la presència social del català.

13. En aquesta resposta hi deu influir la percepció que es té de la situació sociolingüística de Palma des de la resta de l'illa.

14. Aquestes percepcions deuen respondre, en part, a l'ús lingüístic dins cada grup d'edat (els més grans empenen molt més el català que els més joves), però també a les necessitats comunicatives de cada grup: fora de l'àmbit escolar, el català té una presència més aviat escassa o marginal en els entorns en què els joves se socialitzen o es diverteixen i en els elements que formen part del seu lleure. D'altra banda, aquests factors deuen contribuir en gran mesura a conformar la identitat etnolingüística d'aquest grup d'edat i podrien explicar, almenys en part, el baix percentatge d'individus joves que consideren que el català és la seva llengua pròpia (tot i ser el grup que en té un major domini). Sobre la importància de les representacions socials de les llengües (especialment les representacions induïdes a través dels mitjans de comunicació) en l'autoatribució subjectiva de la llengua pròpia, vegeu TORRES, Joaquim (2002): «Els resultats de la pregunta "quina és la seva llengua?" a les enquestes metropolitanas de Barcelona (1990-2001)», *Llengua i Ús* 25 (tercer quadrimestre): pàg. 65-68. Per a una delimitació de les variables que expliquen l'ús lingüístic de la població jove de les Balears (i d'altres indrets del país), vegeu l'article d'Ernest Querol publicat en aquest mateix número de la revista; vegeu també QUEROL, Ernest (2002): «Usos i representacions socials de les llengües a les Illes Balears», *Noves SL* (estiu), que podeu consultar en línia (http://cultura.gencat.es/llengcat/noves/hm02estiu/catalana/querol1_12.htm). Per a una caracterització sociolingüística del sector de població juvenil de les Illes Balears, vegeu MELIÀ, Joan (1997): *La llengua dels joves*. Palma: UIB. Sobre el *dèficit vocal* que el català presenta per als més joves a causa del deficient establiment social de la llengua i sobre la influència d'aquest *dèficit* en l'ús del català, vegeu PUJOLAR, Joan (1995): «The identities of "la penya". Voices and struggles of young working-class people in Barcelona», tesi doctoral llegida a la Universitat de Lancaster, i PUJOLAR, Joan (1997): *De què vas, tiu? Gènere i llengua en la cultura juvenil*. Barcelona: Empúries.

7.7. Parer sobre la necessitat de promoure l'ús de les llengües

Les persones entrevistades eren convidades a manifestar la seva opinió sobre la necessitat de fer augmentar, a les Balears, l'ús de la llengua pròpia de les Illes o bé l'ús del castellà (taula 15b). Si consideram la mostra en conjunt, tenim que el 40,5% consideren que hauria d'augmentar l'ús de la llengua pròpia de les Illes i el 44,2%, que l'ús actual de cada llengua és l'adequat; només el 8,9% consideren que hauria d'augmentar l'ús del castellà. Per zones, Mallorca sense la badia de Palma és el lloc on la proporció de persones que consideren que hauria d'augmentar l'ús del català és més elevada (el 46,2%), i també és el lloc on menys persones (el 37,4%) consideren adequat l'ús actual de cada llengua. Observam cert paral·lisme entre Menorca, la resta de la badia de Palma i Eivissa i Formentera: devers una tercera part consideren que hauria d'augmentar l'ús del català i al voltant de la meitat creu que l'ús de cada llengua és l'adequat. Podem pensar, tanmateix, que el que motiva aquestes respostes a Menorca (on gairebé el 87% consideren que el català s'empra molt o bastant) no és el mateix que el que les motiva a les altres dues zones (on només al voltant del 63% opinen que el català s'empra molt o bastant), sobretot si tenim en compte que en aquestes darreres és on més persones consideren que hauria d'augmentar l'ús del castellà (poc més de l'11%), mentre que Menorca és on menys persones ho pensen (només el 7,1%). No hi ha diferències remarcables entre els quatre grups d'edat, tret de l'alta proporció de persones de 65 anys o més (el 12,2%) que no manifesten cap opinió al respecte. Val a dir que, fins i tot sense tenir en compte aquest 12,2%, les persones més grans són les que en menor proporció consideren que hauria d'augmentar l'ús de la llengua pròpia de les Balears, amb un percentatge que està deu punts per davall dels percentatges corresponents als altres grups d'edat.

Especialment interessants són les diferències observades entre els diferents grups lingüístics. El 61% de les persones que tenen el català com a llengua pròpia (el 64,4% si només tenim en compte les que opinen) consideren que hauria d'augmentar l'ús del català, mentre que només el 30,4% troben adequat l'ús actual de cada llengua. Entre els qui tenen el castellà com a llengua pròpia, gairebé una quarta part pensen que hauria d'augmentar l'ús del català, el 12,3% pensen que hauria d'augmentar l'ús del castellà i gairebé el 57% troben adequat l'ús actual de les llengües.¹⁵ Poc més de la tercera part dels bilingües consideren que hauria d'augmentar l'ús del català, mentre que la meitat consideren que l'ús actual de cada llengua és l'adequat. Entre els qui tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà, també la meitat consideren adequat l'ús de cada

15. Un ús que, ara com ara, afavoreix el grup lingüístic al qual pertanyen aquestes persones, cosa que explicaria que siguin les que en major proporció consideren adequat l'ús actual de les llengües (proporció que arriba al 61,4% si no hi comptam els qui no opinen al respecte).

TAULA 15a. Percepció sobre el grau d'ús actual de la llengua pròpia de les Balears. Percentatges calculats sobre el conjunt de la mostra.

Palma	13,8%	50,6%	32,6%	0,7%	2,3%
Resta badia de Palma	14,0%	48,9%	32,9%	1,3%	2,9%
Resta Mallorca	24,7%	46,1%	24,7%	1,0%	3,4%
Menorca	34,2%	52,6%	11,3%	0,3%	1,6%
Eivissa i Formentera	16,0%	47,1%	32,7%	0,9%	3,2%
15-29 anys	11,6%	48,6%	37,5%	0,8%	1,4%
30-44 anys	17,0%	51,3%	27,4%	1,9%	2,4%
45-64 anys	20,3%	50,5%	26,2%	0,0%	3,0%
65 anys o més	34,5%	41,4%	18,5%	0,5%	5,1%
Llengua pròpia: català	20,5%	45,2%	30,7%	0,7%	2,9%
Llengua pròpia: castellà	17,1%	51,6%	27,6%	1,1%	2,7%
Llengua pròpia: català i castellà	23,9%	47,9%	26,1%	0,0%	2,1%
Llengua pròpia: una altra	25,7%	56,0%	14,1%	1,0%	3,1%

TAULA 15b. Opinió sobre la necessitat que augmenti l'ús de la llengua pròpia de les Illes Balears o del castellà. Percentatges calculats sobre el conjunt de la mostra.

Palma	41,3%	7,8%	44,9%	6,0%
Resta badia de Palma	35,5%	11,4%	46,9%	6,2%
Resta Mallorca	46,2%	9,1%	37,4%	7,3%
Menorca	34,3%	7,1%	52,8%	5,8%
Eivissa i Formentera	30,0%	11,5%	52,8%	5,7%
15-29 anys	41,9%	8,1%	45,9%	4,0%
30-44 anys	43,0%	9,4%	42,9%	4,7%
45-64 anys	41,8%	8,8%	42,2%	7,2%
65 anys o més	31,2%	9,4%	47,1%	12,2%
Llengua pròpia: català	61,0%	3,2%	30,4%	5,4%
Llengua pròpia: castellà	23,5%	12,3%	56,8%	7,4%
Llengua pròpia: català i castellà	35,2%	7,7%	50,7%	6,3%
Llengua pròpia: una altra	13,0%	29,2%	50,0%	7,8%

llengua. D'altra banda, aquest és el grup lingüístic en què trobam la major proporció de persones que considera que hauria d'augmentar l'ús del castellà (el 29,2%) i la menor proporció dels qui consideren que hauria d'augmentar l'ús del català (el 13%).¹⁶

16. Notem que aquestes respostes són coherents amb les obtingudes d'aquest mateix grup lingüístic sobre el grau d'ús del català, i que van en la mateixa línia que la hipòtesi que apuntàvem en l'apartat anterior amb relació al sobredimensionament de la presència social del català per part d'aquestes persones. Sobre les actituds lingüístiques dels estrangers residents a les Balears (concretament dels que s'han establert al Pla de Mallorca), vegeu l'article d'Iturraspe i Miralles en aquest mateix número de la revista.

8. CONCLUSIONS

Encara que els resultats que hem exposat en aquest treball només representen una part de la informació continguda en l'Enquesta sociolingüística 2003, ja ens permeten esbossar algunes conclusions interessants que caldria tenir presents en el disseny de la política lingüística dels propers anys.

En primer lloc, s'ha de destacar que la competència dels individus en llengua catalana es manté alta: nou de cada deu declaren que l'entenen; gairebé tres de cada quatre, que la saben parlar; vuit de cada deu, que hi saben llegir, i gairebé la meitat, que hi saben escriure. Els més joves i els més grans són els dos grups d'edat en què trobam una proporció més elevada d'individus que saben parlar en català, amb un lleuger avantatge dels primers. Ara bé, els tipus de catalanoparlant que trobam en la franja d'edat més jove i en la franja d'edat més gran són qualitativament diferents: només una tercera part dels primers han après el català en l'entorn familiar (la resta el deu haver adquirit en bona mesura a través de l'escola), mentre que dos terços dels més grans el varen aprendre de petits amb la família. El resultat és que només una mica més d'un terç dels més joves consideren el català la seva llengua pròpia, mentre que, dels més grans, gairebé dos terços l'hi consideren. Això explica, almenys en part, que, tot i ser els més competents en llengua catalana, els més joves siguin els qui menys l'empren.

Un altre fet remarcable és que, dels individus que en l'entorn familiar varen aprendre primer castellà (gairebé la meitat de la mostra), actualment una part consideren que la seva llengua pròpia és el català o bé el català i el castellà conjuntament, de manera que la proporció dels qui tenen el català com a llengua pròpia s'equipara a la de les persones que consideren que la seva llengua pròpia és el castellà. En canvi, els qui declaren que el castellà és la seva llengua habitual tornen a superar els qui declaren que ho és el català. Aquest fet s'explica perquè una part important (gairebé dos terços) de les persones que tenen com a pròpia una llengua diferent del català i del castellà a la pràctica s'integren a la societat insular com a hispanòfons.

Amb relació a la transmissió intergeneracional de la llengua, es constata una vegada més que el català passa de pares a fills amb normalitat quan tots dos progenitors són catalanoparlants, mentre que la transmissió resulta més problemàtica quan un dels dos no ho és. Aquesta tendència s'observa tant en la generació dels pares de les persones entrevistades com en la generació d'aquestes darreres respecte de llurs fills. Tanmateix, en aquest darrer cas també s'observa, entre els castellanoparlants, un manteniment menys ferm de l'ús del castellà amb els fills quan l'altre progenitor és catalanoparlant: si en la generació dels pares dels enquestats al voltant del 80% de les persones castellanoparlants amb una parella catalanoparlant mantenia l'ús exclusiu del castellà amb els fills, en la generació dels enquestats no arriben a la meitat els qui l'hi mantenen, i fins i tot hi ha una proporció no menyspreable de parelles integrades per dos membres castellano-

parlants que manifesten que han incorporat l'ús del català en alguna mesura per comunicar-se amb els fills.

Una altra reflexió que podem fer a partir de les dades exposades en aquest paper és que la freqüència d'ús del català a les Illes Balears no es correspon amb la competència lingüística manifestada pels individus. Sembla que les persones competents en català i que consideren que la seva llengua pròpia és una altra tenen a emprar poc el català en la vida quotidiana (més amunt ja ens hem referit, en aquest mateix sentit, al comportament lingüístic dels més joves). Les dades també permeten il·lustrar un fet obvi: que l'ús lingüístic va estretament lligat a l'oferta. Respecte d'això, són paradigmàtics els casos del petit comerç (en contraposició a les grans superfícies) i de les entitats financeres, que ja hem comentat. La presència del català a l'entorn social també és determinant de la freqüència amb què és usat, com evidencien les diferències detectades entre les unitats geogràfiques que s'han tingut en compte.

D'altra banda, l'ES2003 ens proporciona informació sobre un element clau de la situació de subordinació lingüística: les estratègies de convergència/divergència lingüística dels individus. Una vegada encetada una conversa en català, vuit de cada deu individus declaren que canvien al castellà si l'interlocutor els respon en aquesta llengua. Si es produeix la situació contrària, que l'interlocutor respon en català a una interpellació en castellà, el 85,5% dels enquestats que saben parlar en català continuen la conversa en català. És interessant posar en relleu que gairebé dues terceres parts de les persones competents en català que tenen el castellà com a llengua pròpia declaren que canvien al català si aquesta és la llengua en què els responen. Podem suposar igualment que, si qualcú s'adreça a aquestes persones en català, elles responen també en català. Segons això, les interaccions podrien produir-se més sovint en català si hi hagués més gent disposada a encetar-les-hi (ara com ara, només una tercera part ho fan) o a mantenir l'ús del català en ser interpellades en castellà.¹⁷

Pel que fa a les opinions manifestades pels individus sobre les llengües i els usos lingüístics, és remarcable l'alt grau d'acord sobre la necessitat que les persones novingudes aprenguin la llengua pròpia de les Balears i la importància que es dona a aquesta com a instrument d'integració social i laboral. Amb relació a la presència del català i del castellà en el sistema educatiu —una qüestió que de tant en tant és motiu de controvèrsia—, la meitat dels enquestats es decanta per un ús equilibrat dels dos idiomes, però cal destacar que més d'una quarta part es decanta per un ús exclusiu o majoritari del català (proporció que

17. L'ES2003 no proporciona informació sobre la llengua en què els individus responen segons la llengua en què són interpellats, però tenint en compte que només el 13,5% manté l'ús del català si l'interlocutor els respon en castellà —proporció que no arriba a la cinquena part dels qui tenen el català com a llengua pròpia— podem suposar que també deu ser baix el percentatge de persones que responen en català a una interpellació feta en castellà.

arriba al 42,4% entre les persones que tenen el català com a llengua pròpia) i que són precisament els més joves —que ja han estat escolaritzats en català— els qui en major proporció es decanten per aquesta opció. Remarquem, així mateix, l'altíssim percentatge de persones que manifesten el seu acord sobre la unitat de la llengua catalana.

D'altra banda, també s'ha de posar en relleu l'alt grau d'acord registrat amb relació a la possibilitat que el català sigui usat oficialment per diverses institucions estatals i europees: al voltant de dues terceres parts dels qui manifesten la seva opinió estarien d'acord que el català s'empràs al Parlament espanyol i en les comunicacions amb l'Administració central de l'Estat, i que fos declarat llengua oficial de la Unió Europea. Aquests percentatges s'acosten al 80% entre els qui tenen el català com a llengua pròpia. Val a dir, així mateix, que són els més joves els qui més d'acord s'hi mostren.

Respecte del grau d'ús social del català, encara que prop de la meitat consideren que s'empra bastant i gairebé una cinquena part consideren que s'empra molt, més del 40% pensen que n'hauria d'augmentar l'ús (enfront d'un 8,9% que consideren que hauria d'augmentar l'ús del castellà). Entre les persones que tenen el català com a llengua pròpia, els qui pensen que hauria d'augmentar l'ús del català arriba al 61%. En relació amb això, recordem que gairebé dos terços de les persones que manifesten la seva opinió consideren que s'haurien d'adoptar mesures legals per fer augmentar la presència del català en sectors on és poc present; aquesta proporció arriba al 83,5% entre els qui tenen el català com a llengua pròpia.

De tot el que hem dit fins aquí podem concloure que la societat de les Illes Balears de començament del segle XXI es troba en unes condicions òptimes per aplicar-hi una política lingüística decidida encaminada a promoure l'ús social de la llengua catalana i a crear les condicions necessàries per assegurar la viabilitat de la comunitat lingüística que la parla, a fi que es garanteixin plenament els drets lingüístics de tots els ciutadans de les Illes. Això és possible no només per l'elevat grau de coneixement de la llengua catalana registrat entre la població insular, sinó perquè és aquesta mateixa població la que considera el català un element necessari per a la integració, la que veuria amb bons ulls que l'Estat l'incorporàs al seu funcionament i que fos oficial a la Unió Europea, la que en bona mesura considera que n'hauria d'augmentar l'ús social i la que es manifesta majoritàriament d'acord amb la regulació normativa dels usos lingüístics. Les institucions de les Illes Balears no poden tancar els ulls a aquestes evidències. Fer-ho vol dir caminar en sentit contrari al que marca la realitat.